

Голові разової спеціалізованої
вченої ради Тернопільського
національного технічного університету
ім. І. Пулюя
доктору економічних наук, професору
Сороківській Олені Анатоліївни

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професор,
професора кафедри маркетингу Луцького національного технічного
університету **Кузьмака Олега Івановича**
на дисертацію **Гагалюк Ольги Іванівни**
**“Гермінативні вектори розвитку промислових підприємств в умовах
адміністративно-територіальної реформи”**,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 073 – “Менеджмент” (галузь знань 07 – Управління та
адміністрування)

Вивчення дисертаційної роботи Гагалюк Ольги Іванівни **“Гермінативні вектори розвитку промислових підприємств в умовах адміністративно-територіальної реформи”**, представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – “Менеджмент” та наукових праць опублікованих за темою дисертації, дало можливість зробити наступні висновки.

1. Актуальність обраної теми.

Загальна соціально-економічна політика у нашій державі, на даний час, спрямована, перш за все, на підвищення ефективності господарського використання науково-технічного потенціалу, зміцнення внутрішніх зв'язків у науково-технічному комплексі. Тим часом – удосконаленню управління процесами ефективної діяльності промислового підприємства на гермінативних засадах та формування методичного управлінського постконфліктного інструментарію на основі використання еколого-ресурсної моделі, організаційно-економічного механізму забезпечення стабільного його функціонування, означена тематика, на даний час, розроблена не досить широко.

Власне ці обставини обумовлюють необхідність визначення та реалізацію гермінативних векторів розвитку промислових підприємств, поновлення на цих засадах адміністративно-територіальної реформи, яка покликана підвищити ефективність діяльності підприємства з врахуванням еколого-ресурсних чинників у всіх галузях та сферах суспільного виробництва зокрема в умовах ОТГ. В силу цих та інших обставин тема є актуальною та своєчасною.

Справді, в сучасних умовах господарювання, гермінативна діяльність з врахуванням еколого-ресурсних чинників виступає не лише в ролі двигуна ринкової економіки Європейського типу, а і є однією з найважливіших складових забезпечення поступального розвитку. Результати ефективної діяльності підприємства, як правило, виражаються у конкретних показниках фінансово-господарської діяльності підприємств та є підґрунтям підвищення конкурентоспроможності продукції переробної галузі, виходу товаровиробників на нові, Європейські ринки збуту та зростання конкурентоспроможності та прибутковості підприємств на засадах сталого розвитку, що є особливо актуальною в постконфліктних Європейсько-трансформаційних умовах.

Власне на вирішення цього складного завдання спрямувала свої дослідження Гагалюк О.І. В першу чергу, вона зосередила свою увагу на вивченні існуючого теоретичного надбання з досліджуваної тематики, проведення прикладних досліджень, удосконалення методологічних та теоретико-методичних положень та вироблення конкретних рекомендацій щодо подальшого розвитку еколого-ресурсної діяльності вітчизняних підприємств з врахуванням дії вищезгаданих чинників.

Таким чином, об'єктивна необхідність наукової розробки окресленої проблеми з врахуванням специфіки української економіки та галузевих особливостей, свідчить не лише про своєчасність та актуальність теми дисертації, а і її теоретичне та прикладне значення як для діяльності підприємств ОТГ, так і національної економіки загалом.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, темами та напрямками науково-дослідних робіт.

Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя і зокрема в контексті науково-дослідної теми ВК 65-20 «Управління розвитком науково-інноваційного потенціалу бізнес-структур в умовах трансформаційної економіки і переходу до сталого розвитку», де авторкою визначено вплив інновацій, еколого-ресурсного

чинника та наукового інструментарію на ефективність господарювання, підвищення конкурентоспроможності відповідно до вимог і стандартів ЄС.

Виявлено можливі вектори зменшення негативного екологічного впливу, в яких авторкою розроблено концепцію організаційно-економічного механізму управління чинниками еколого-ресурсного впливу на діяльність підприємства, який забезпечує ефективність впроваджуваних інновацій, координації як матеріальними ресурсами так і фінансовими потоками підприємства, що базується на моделюванні даних процесів, удосконаленні управління процесами ефективної діяльності промислового підприємства на інноваційних, ресурсних засадах. Запропоновано формування методичного управлінського інструментарію на основі використання моделі організаційно-економічного механізму забезпечення стабільного функціонування підприємств в умовах ОТГ.

3. Основні наукові положення, висновки і пропозиції, що сформульовані в дисертації, їх новизна, ступінь обґрунтованості та достовірності.

В дисертації сформульовано та обґрунтовано ряд наукових положень, висновків і рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну значимість. Основними серед них є наукова новизна одержаних результатів, яка полягає в обґрунтуванні та розробці нових теоретичних підходів до формування механізму управління еколого-ресурсними чинниками промислового підприємства, що базуються на принципах і методах інноватики та сталого розвитку.

У дисертації **вперше** проведено пошук гермінативних векторів розвитку промислових підприємств в умовах адміністративно-територіальної реформи. В основі роботи лежить розширення складових гермінативного розвитку, зокрема в обґрунтуванні необхідності включення інноваційної складової. Також визначено важливість взаємодії та досягнення синергетичного ефекту в системі "промислове підприємство – ОТГ". Аргументовано необхідність реалізації гермінативних векторів розвитку через синергетичну взаємодію "промислове підприємство – об'єднана територіальна громада" і продемонстровано, що досягнення гермінативних векторів розвитку можливе, коли виникає синергетичний ефект для обох сторін - промислового підприємства та ОТГ. У роботі описано механізм, що передбачає послідовні дії від визначення мети та стратегічних цілей синергетичної взаємодії в аспекті гермінативного розвитку до створення стратегічної карти розвитку ОТГ у взаємодії з промисловим підприємством. В цьому контексті, за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, продемонстровано значущість впливу чинників, які формують

гермінативний розвиток промислового підприємства, на валовий регіональний продукт, підтверджуючи тим самим синергію їх взаємодії.

Удосконалено концептуальну схему управління гермінативним розвитком промислового підприємства в умовах адміністративно-територіальної реформи, що ґрунтується на чотирьох ключових складових. Перша складова включає в себе збір необхідної інформації, аналіз основних компонент гермінативного розвитку та визначення загального показника оцінювання. Друга складова передбачає створення раціональної системи управління підприємством в контексті гермінативного розвитку та моніторингу (контролю) за змінами за гермінативними векторами розвитку промислового підприємства. Ця схема дозволяє системно підходити до сприяння гермінативному розвитку промислового підприємства, використовуючи наявний потенціал та ресурсну базу для його забезпечення.

Третя складова включає економіко-математичну модель, що стимулює досягнення результатів діяльності промислового підприємства, засновану на ефективних показниках функціонування та розвитку підприємства у попередньому періоді. Ця модель визначає функцію для характеристики взаємодії між ресурсами, компетенціями, інвестиціями, рівнем інновацій та інтересами громади з метою досягнення результату.

Четверта складова – це організаційно-економічний механізм стимулювання гермінативного розвитку промислового підприємства, що передбачає взаємозалежність двох компонент (організаційної та економічної) у гермінативному розвитку промислового підприємства. Організаційна компонента обумовлює необхідність раціонального управління складовими гермінативного розвитку, в той час як економічна визначає функціонально-аналітичне підґрунтя реалізації гермінативних векторів розвитку.

П'ята складова – це методичний інструментарій для оцінювання показників гермінативного розвитку промислового підприємства. Відмінності цього інструментарію включають можливість оцінювати поточний стан усіх компонент гермінативного розвитку та визначати інтегральний показник, додатково враховуючи показники інноваційної діяльності промислового підприємства, що розширює та доповнює основні вектори гермінативного розвитку в умовах адміністративно-територіальної реформи.

Набули подальшого розвитку:

У роботі набули подальшого розвитку організація управління, планування та координації суб'єктами господарювання на основі виділення цільових пріоритетів, що спрямований на ефективне управління матеріальними та іншими енергетичними ресурсами підприємства та оптимізації його витрат; вдосконалено та розширено термінологічний апарат, уточнивши визначення

таких понять, як “сталий розвиток”, “гермінативний розвиток” та “сталий розвиток підприємства”. Запропонована інтерпретація терміну “гермінативний розвиток” відрізняється від існуючих, оскільки базується на виокремленні його суттєвих складових (економічної, інноваційної, соціокультурної, екологічної), а також на додатковому наповненні з врахуванням класичної теорії управління.

Сформовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції є логічними та достатньо науково обґрунтованими як у теоретико-методичному, так і в практичному плані. Вони базуються на загальнонаукових, фундаментальних положеннях економічної теорії, глибокому вивченні, критичному аналізу та узагальненні наукових розробок з проблем інноваційного менеджменту та забезпечення інноваційного розвитку підприємств, та забезпечуються використанням положень фундаментальних і прикладних наукових досліджень, сучасних засобів та методик проведення економічного аналізу на основі статистичної інформації.

Використання значного обсягу офіційної статистичної інформації, а також широкий діапазон загальних і специфічних методів наукового пізнання, що були застосовані у дисертаційному дослідженні, забезпечують достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій.

Інформаційну базу роботи складають 176 використаних джерел на 233 сторінках, 52 додатки, які включають як нормативно-правові і законодавчі документи, так і праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців із досліджуваної проблематики, роботи методичного характеру.

Достовірність сформульованих та обґрунтованих теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях та публікаціях у фахових виданнях в т.ч. і тих які включені у перелік зарубіжних наукометричних баз.

4. Зміст та завершеність дисертаційного дослідження.

Зміст дисертації охоплює основні аспекти теми досліджень. У вступі автором сформульовано мету і основні завдання дослідження.

У першому розділі: “Теоретико-методичні передумови реалізації гермінативного розвитку промислових підприємств в умовах адміністративно-територіальної реформи” (с. 28.). Розглянуто понятійний апарат, сутність та особливості гермінативного розвитку промислових підприємств як концепції розвитку територіальної одиниці. Вивчено особливості та специфіку функціонування механізмів управління впровадження та реалізації гермінативних векторів розвитку промислових підприємств в умовах адміністративно-територіальної реформи. Запропоновано методичний інструментарій оцінювання гермінативних векторів розвитку промислових

підприємств в умовах об'єднаних територіальних громад, дано характеристику та висвітлено сучасний стан в оцінках вітчизняних та зарубіжних учених-економістів; розкрито їх суть та зміст; висвітлено характеристику принципів та закономірностей управління гермінативною діяльністю підприємства та наведено класифікацію чинників, що забезпечують ефективність діяльності підприємств.

Визначено теоретичні засади та понятійний апарат за темою дослідження. Дано характеристику напрямів (компонент) розвитку підприємств як складової організаційного процесу економічних реформ.

У другому розділі: “Особливості реалізації організаційно-методичних засад переведення промислових підприємств України на гермінативні вектори розвитку в умовах реалізації адміністративної реформи” (с. 92) визначено мету та завдання реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні, її вплив на формування гермінативних векторів функціонування і розвитку промислових підприємств. Здійснено оцінювання критеріїв та показників економічної ефективності функціонування промислових підприємств України в умовах адміністративно-територіальної реформи. Виконано аналіз соціально-культурних та екологічних аспектів функціонування промислових підприємств в умовах об'єднаних територіальних громад.

Розкрито стан інформаційного забезпечення розвитку промислового підприємства. Дано характеристику напрямів (компонент) розвитку підприємств як складової організаційного процесу економічних реформ. Встановлено компонентні стратегії в ефективному їх управлінні.

Третій розділ дисертаційної роботи є конструктивним і має назву: “Стратегування гермінативних векторів розвитку промислових підприємств України в умовах адміністративно-територіальної реформи” (с. 167). Внесено пропозиції з удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації гермінативних векторів розвитку на промислових підприємствах в умовах адміністративно-територіальної реформи. Запропоновано використати моделювання напрямів удосконалення гермінативних векторів розвитку промислових підприємств України в умовах адміністративно-територіальної реформи. Запропоновано методику визначення економічного ефекту та можливостей синергетичної взаємодії під час реалізації гермінативних заходів розвитку на промислових підприємствах України відповідно до Європейських стандартів.

Обґрунтовано та внесено пропозиції з удосконалення процесу управління підприємства на основі впливу на еколого-ресурсні та чинники.

У розділі встановлено, що успішне виконання поставленого завдання вимагає оволодіння основними способами та шляхами ефективного управління гермінативною діяльністю. Для цього визначено основні напрями удосконалення процесу управління серед яких впровадження інформаційної системи управління ефективною діяльністю промислового підприємства.

Дисертантка у своїй роботі проаналізувала основні підходи до управління екологічно-ресурсними та гермінативними чинниками, вказала сильні та слабкі сторони кожного з них і довела доцільність їхнього застосування до кожного конкретного чинника. Окрім того Гагалюк О.І. детально дослідила згадані чинники на кожному з аналізованих нею підприємств за допомогою експертного методу, систематизувала результати і окреслила найбільш вагоміші для діяльності підприємства ОТГ. Дисертантка довела, що виявлені в результаті дослідження чинники виробничогосподарської діяльності діють не ізольовано, а здебільшого перетинаються і взаємозумовлюють один одного, в результаті чого підприємство отримує синергетичний ефект, який при успішному управлінні завжди буде позитивним.

Практична значимість результатів дослідження полягає в широких можливостях використання запропонованої стратегії формування векторів гермінативного розвитку, організаційно-економічного механізму управління промислового підприємства в умовах ОТГ та у виробничій практиці їх діяльності. Основні результати дослідження представленого в дисертаційній роботі знайшли широке використання у практиці діяльності ОТГ, екологічному забезпеченні промислових підприємств. Зазначене підтверджується актами впровадження розробок в діяльність підприємств та отриманими довідками про реалізацію основних результатів наукових досліджень Гагалюк О.І. на виробництві, (довідки прикладаються) а також в навчальному процесі Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях.

У 20 наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з них: 12 - статей у наукових фахових виданнях України, 1 - стаття у науковому періодичному виданні іноземної держави котре входить до організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертаційну роботу та 6 публікацій за матеріалами наукових конференцій. У публікаціях автора повністю відображено зміст проведеного дослідження.

Авторка коректно здійснює посилання на список використаних джерел, який містить 176 найменувань та офіційні документи. Впровадження

результатів дослідження підтверджується відповідними документами. Загалом інформаційна база включає як нормативно-правові та законодавчі документи, так і праці провідних науковців із досліджуваної проблематики, періодичні видання, публікації вітчизняних вчених з даної проблематики у наукових фахових виданнях.

6. Дискусійні положення, зауваження та недоліки дисертаційної роботи.

Аналіз дисертаційної роботи свідчить, що не зважаючи на актуальність та досить високий рівень розробок, вона містить ряд дискусійних положень, а також потребує уточнень для подальшого розвитку окремих творчих ідей авторки:

1. У першому розділі (стор. 28) надто велика увага приділяється категоріальному апарату, але практично жодного слова не зазначено щодо удосконалення нормативно-законодавчої бази в Україні щодо вирішення гермінативної проблематики. Робота значно виграла б, якщо б авторка проаналізувала законодавчу базу, яка стосується екологічно-ресурсного та природничо заповідного аспекту (у згаданих контекстах) в Україні. Це дало б змогу окреслити одну з важливих проблем їх впровадження в Україні, а саме слабке регуляторне забезпечення природоохоронного процесу.

2. Провівши узагальнення теоретичних підходів до визначення понять “гермінативні вектори розвитку” залежно від об’єкта і предмета дослідження (як змін напрямів, як процесу, як результату, як системи) (с. 32-33) та запропонувавши авторське визначення (с. 36) дисертантка не уточнює, до якої із зазначених точок зору належить позиція автора. Дисертаційна робота значно виграла б, якщо б авторка визначила свою власну точку зору у даному контексті.

3. У дисертаційній роботі авторкою ґрунтовно проаналізовано стан та тенденції гермінативного розвитку екологічно-ресурсної діяльності підприємств в умовах ОТГ та характерні для них традиції. Проте, наведений аналіз можна було б дещо скоротити та узагальнити, виділивши основні тенденції та технологічні чинники впливу на їх розвиток з врахуванням регіональних особливостей.

4. Дисертантка слушно наголошує на необхідності удосконаленні методів аналізу розвитку еколого-ресурсної діяльності, пропонуючи авторський гермінативний напрям її розвитку. Водночас запропонована авторкою система показників була б більш повною та ґрунтовною, шляхом структурування показників за напрямками виділення витратних, доходних, часових, структурних

показників, а також використання якісних та кількісних показників інноваційної активності.

5. Дисертаційна робота значно виграла, якщо б методику аналізу еколого-ресурсну компоненту діяльності підприємств, авторка доповнила етапами його здійснення, охарактеризувала відповідні їм методи оцінки та показники, що найбільшою мірою відповідають завданням аналізу.

6. На наш погляд, у дисертаційній роботі варто було б детальніше розглянути методи формування сприятливого середовища для залучення як вітчизняних, так і закордонних інвестицій для реалізації екологічних програм в умовах об'єднаних територіальних громад (ОТГ), дослідити та висвітлити зарубіжний досвід зазначеної проблематики.

7. У роботі доцільно було б провести порівняльний аналіз запропонованих шляхів використання інтелектуального капіталу як для підприємств ОТГ в цілому, так і для окремого промислового підприємства.

Однак висловлені зауваження в цілому носять рекомендаційний характер і не знижують наукової та практичної цінності висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація виконана українською мовою, оформлена у відповідності зі встановленими вимогами, є завершеною науково-дослідною роботою, виконана на достатньо високому науково-теоретичному рівні. Структура дисертаційної роботи логічно побудована, містить значний масив статистичної інформації. Отримані в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають практичну цінність.

8. Загальний висновок.

Вважаю, що за змістом, оформленням, актуальністю, ступенем обґрунтованості і достовірності одержаних результатів, логічністю викладу, важливістю для науки та практики, науковою новизною дисертаційна робота Гагалюк Ольги Іванівни: “Гермінативні вектори розвитку промислових підприємств в умовах адміністративно-територіальної реформи”, представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – “Менеджмент” (галузь знань 07 - Управління та адміністрування) носить цілісний характер, має закінчену форму, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка, Гагалюк Ольга Іванівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – за спеціальністю “Менеджмент” (галузь знань 07 - Управління та адміністрування).

Офіційний опонент:

професор кафедри маркетингу Луцького
національного технічного університету,
доктор економічних наук, професор

Олег КУЗЬМАК